

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

92. An excommunicatus vitandus sit admittendus vt testis in causis matrimonialibus? Et quid si sit toleratus? Et in causis Fidei non est dubitandum. Et notatur, quod assistentia Parochi ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

nitentur; & sic daretur occasio maioribus damnis, & litibus, quibus Ecclesia intendit obviare in contractu matrimonij; tum etiam, quia cum ius Tridentini sit odiosum, & nullus testis in eo excipitur, non est cur restringendum sit ad dictos omni exceptione maiores, praesertim cum matrimonium favorabile sit; tam denique, quia seclusa prohibitione legis admitti possunt testes inhabiles ex mutuo consensu partium, seu contrahentium, ut constat; hic vero in matrimonio nec lex aliqua vetat, nec sine consensu contrahentium admittuntur; ergo.

8. Ex his ego consului ad constituendum procuratorem pro matrimonio contrahendo non fuisse necessarium certam aetatem, nec qualitatem aliam, praeter eam, quam ius naturale exposcit ad explicandum consensum nomine alterius, nimirum rationis usum, ut de testibus diximus. Ratio est, tum quia in procuratore tamen requiritur certa aetas, ut annorum viginti quinque ad iudicia, sed non in Procuratore ad matrimonium; iudicium enim est inter contrahentes, contractus vero inter consentientes celebrantur; Vnde quilibet aetas in procuratore ad illos constituta, est idonea, dummodo sit capax consensus, tum etiam quia tamen ad alia negotia desideraretur in procuratore certa aetas; non idem requiritur in procuratore ad matrimonium, quia nulla proventus eius industria desideratur, quia tantum explicat consensum absentis. Vnde durissimum videtur posse puerum quatuordecim annorum se ligare matrimonio, & ad id capacitatem sufficientem habere & non ad exprimendum consensum alterius contrahere volentis; tum denique quia cum matrimonij contractus sit ceteris favorabilior, non quocumque ceterorum contractuum valorem impediunt matrimonij, nisi iure exprimat de ipso matrimonio, ut constat de muto, surdo a natura, qui nullum contractum inire potest iure communi id prohibente, & tamen in illa prohibitione generali contractum non includitur matrimonium; nam mutus simul & surdus, si intellectum habeat perspicacem; ita ut signis edoceri possit quid sit matrimonium, & signis indicare consensum, valide contrahit illud, sicut & potest confiteri, & absolui.

Et haec omnia docet etiam Martinus Perez de matrim. disp. 40. sect. 10. num. 7. & Praepositus in 3. part. quest. 4. de matrim. clandestino dub. 14. num. 95. & 98. Reginaldus in Praxi tom. 2. lib. 3. pr. 23. Rebelius p. 2. l. 2. quest. 8. & alij penes ipsum.

9. Et tandem pro complemento dictorum in superioribus Resolutionibus, quaero hic, An matrimonium initum coram testibus, & Parocho, si iste sit intrusus, non obstante quod ad sit error communis, an adhuc dictum matrimonium sit validum; negatiue responderet Sanchez, Perez, & alij Ego autem satis probabiliter contrarium sentio ex his, quae alibi adduxi, idem nouissime nostram sententiam probabilem dicit Martinus de San Ioseph in mon. confess. tom. 1. lib. 1. tract. 5. de matrim. n. 14. cui adde Caltrum Palaum tom. 5. disp. 2. punct. 13. §. 10. num. 9. quia praescriptione, & consuetudine iurisdictionis acquiritur, eamque tribuere potest qui est in possessione delegandi, tamen verum titulum non habeat, argum. textus in Auth. de tabellionibus, seu nonella 44. cap. 1. in fine, sibi documentis propter vitiatum contrahentium non infirmandis, quippe vitiatum publicae maxime expedit, ne gesta ab eo qui communiter posse existimatur, inuvalida sint, cum Republica defectum supplere possit.

10. Vide etiam, me citato, eruditum, & amicissimum Patrem Laurentium Longum in tabulis Sacramentorum, tab. 2. cap. 99. & me citato. Possen-

tium in recollect. quest. moral. cap. miscell. pr. regularib. sect. 3. n. 17. & me citato Bufenbaum in medulla Theologiae moral. lib. 6. tract. 4. insp. 2. dub. 5. n. 8. & plures alios, quos ego alibi adduxi contra Escobar à Corto, qui parum modestè hanc sententiam sigillatus est.

Alibi signatur in Ref. 1. not. praeterita, & in aliis eius not.

RESOL. XCII.

An excommunicatus vitandus sit admittendus ut testis in causis matrimonialibus?

Et quid si sit toleratus?

Et in causis fidei non est dubitandum.

Et notatur, quod assistentia Parochi excommunicati, etiam non tolerati contrahentibus matrimonium valida est. Ex p. 11. tr. 4. & Misc. 4. Ref. 21.

§. 1. Affirmatiue responderet Bonacina de censuris disp. 2. q. 2. punct. 7. num. 12. vbi sic ait. Excommunicatus toleratus licite potest ferre testimonium. Ratio est, quia actus testandi ex natura sua vergit in fauorem illius pro qua praestatur; excommunicatus autem toleratus licite potest actus in fauorem aliorum praestare, & exercere, modò non sese ingerat sua sponte, ut patet ex supradictis, & ex c. decernimus, de sentent. excommunic. in 6. ex cap. veniens &c. testimonium de testibus. Excommunicatus vero vitandus non potest licite ferre testimonium, eo quod prohibita sit cum ipso communicatio, Excipitur causa fidei in qua potest testari, & accusare, cap. in fidei fauorem de haereticis in 6. Excipi etiam posse videtur causa matrimonij, quae est valde favorabilis, ut colligitur ex cap. final. de sententia & de re iudic.

Sup. hoc supra in Ref. 83. §. 1. in fine, & in Ref. 91. §. Sed communis. cursum ad lin. 6. & in tom. 5. tr. 1. Ref. 114. §. vlt.

Sup. hoc supra tom. 5. tr. 10. Ref. 41. ad lin. 2. & cursum in alia lin. eius not.

2. Sed ego sententiae negatiuae adhaereo. Dico igitur certum esse in causa fidei non solum valide, sed licite excommunicatum vitandum testem esse, ut habetur cap. in fidei fauorem, de haereticis in 6. & notant ibi Doctores, Geminian. Ancharan. Franc. in cap. decernimus, de sentent. excomm. Sayrus lib. 2. de excomm. cap. 8. num. 1. ut docet Hurtadus de excomm. disp. 9. difficult. 1. Coninch, de Sacram. disp. 14. dub. 11. num. 110. Suarez de cens. disp. 16. sect. 6. num. 6. & alij.

3. Hoc tamen contra Bonacinam negandum puto in causis matrimonialibus, quia Doctores solum in causa fidei concedunt excommunicato vitando, ut se in testem, actorem, & accusatorem ingerere possit; quia solum in causa fidei, ut pote grauissima id expressum inuenitur, & cum sit exceptio, à generali regula; non debet ad alios casus extendi praecipue cum ratio longè diuersa sit. Neque obstat causam matrimonialem esse fauorabilem, quia non est aequè fauorabilis, ac causa fidei. Et casu quo aequè fauorabilis esset; id solum probat debere huiusmodi causae eundem fauorem concedi, qui causae fidei concessus est, non tamen probat quod de facto concessus sit. Adde, si in causa matrimoniali permittendum esset excommunicato, ut se in testem, & actorem ingerat, quia est causa fauorabilis, potiori ratione id permitti debet in causa pupilli, viduae, Ecclesiae, & similibus, quod nullatenus à Doctores conceditur.

Sup. hoc supra in Ref. 83.

4. Nota vero, quod assistentia Parochi excommunicati etiam non tolerati contrahentibus matrimonium valida est, quia haec assistentia etsi auctoritate publica praestetur, non est actus iurisdictionis, cum sufficienter praestetur ab inuito, quod alienum est à iurisdictionis usu, sed est executio cuiusdam conditionis à Concilio Tridentino requisitae pro matrimonij valore, quae cum nullibi annullatur

Sup. his supra in Ref. 60. §. Notandum est tamen & in fine §. Notandum est etiam.

Albi supra in Ref. 81. & in tom. 1. tr. 3. Ref. 19. & in Ref. 20. §. Imo, & seq. & ex doctrina Ref. 21. & in tom. 3. tr. 1. Ref. 2. §. Sed difficultas & in tom. 8. tr. 1. Ref. 5. §. Sed audiamus, breuiter, ad medium, vers. Insuet.

facta ab Excommunicato vitando, valida censeri debet, vt bene Saneh. lib. 3. de mat. disp. 21. Henric. lib. 1. c. 3. Rebell. lib. 2. de obligat. insti. q. 9. n. 9. Bonacina de mat. q. 2. punct. 8. n. 21. & de censur. disp. 2. punct. 5. n. 1. Gaspar Hurtado disp. 7. diff. 2. Paul. Layman lib. 1. sum. tract. 5. part. 2. c. 3. n. 13. in fine. Coninch. disp. 27. dub. 2. conclus. 7. Neque obstat excommunicatum vitandum testem esse non posse: quia Parochus matrimonio assistens non est testis deponens, sed inspiciens; inspicere autem matrimonium, illique presentem esse, vt postmodum testificari possit, valide potest ab excommunicato vitando praestari.

5. Et tandem nota, quod Mutianus Soccinus in cap. sacris n. 405. de sentent. excom. Valquez de excom. dub. 5. Gaspar Hurtado disp. 8. difficult. 6. negant esse fidem adhibendam in testimonio excommunicato vitando, iuxta textum in cap. nullus 3. quest. 4.

6. Sed mihi placet opinio contraria, tamen si ope exceptionis dicta depositio irritari potest, vt docent Coninch. Suarez, & alij vbi supra, & colligitur aperte ex c. 1. de exceptionibus in 9. & ex cap. excommunicatus §. credentes de hereticis, vbi testimonium excommunicati ob heresim factitiam nullum declaratur tacite inuens ob aliam causam valere. Etenim actus annullatio afferenda non est absque manifesto textu, & ratione, nullibi autem inuenitur testimonium excommunicati irritum; ergo. Quod autem praedicto testimonio non sit, necessario fides adhibenda; sed possit ope exceptionis elidi, id solum probat eius valorem non esse firmum, non tamen conuincit validum non esse, dum non excipitur; Interim namque fides ei est adhibenda.

RESOL. XCVI.

An ad valorem matrimony sufficiat, vt Parochus, & testes audiant contrahentes, vel opus sit illos videre?
Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 68.

§. 1. **N**on sufficere illos audire, docet Franciscus Molinus de rit. nupt. lib. 2. differ. 11. n. 120. & post illum Augustinus Barbosa de potestat. Episcop. part. 1. allegat. 32. num. 86. vbi sic ait. Infertur praesentiam Parochi in matrimonio ita requiri, vt nedum intelligere oporteat, cum quid agitur, sed vt videat: nam insufficientis erit si contrahentes matrimonium à tergo essent alicuius parietis, vel vbi Parochus infirmitate, seu alio casu cæcus effectus esset, & non videret, quia ideò Parochi praesentia requiritur, vt ea tot mala & scandala, quæ in dies oriuntur, ex clandestino matrimonio cessarent. Atque ideò licet cæcus retineat dignitatem, qui furor eff. de statu homin. lib. cæcus ff. de iudiciis, licet etiam possit testificari de his, quæ ante cæcitatem vidit, vbi notat contrahentium voces audiuit; in his autem, in quibus facillè decipi posset, non integer testis est, quo in casu multum iudicis arbitrio tribuendum est. Hucusque Barbosa.

2. Sed ego contrarie sententiæ adhaereo, quam tuetur Saneh. de mat. lib. 3. disp. 39. n. 3. Gutierrez c. 69. n. 4. Filliucius 10. 1. tract. 10. c. 6. n. 224. Rebellius part. 2. lib. 2. questio. 8. num. 7. Fernandez in exam. Theol. part. 3. cap. 18. §. 1. num. 9. Basilius Pontius lib. 5. cap. 21. num. 8. quibus omnibus adde sacram Rotam decif. 634. num. 4. apud Buratum, & ibi doctum & amicissimum Ferentillum litter. A. vbi docet non esse necessarium testes videre partes contrahentes, sed sufficere illos verba contractus etiam intermedia cortina, vel pariete audire, quando habent notam vocem contrahentium. Vide etiam circa præ-

sentem questionem Gratian. 10. 5. c. 349. n. 20. & 3. Ad id verò quod afferit amicissimus Barbosa testimonio in his, quæ cæcitas tempus concelebrationis, quod solum auditis in testibus non sufficit, sed requiritur praesentia, & visus; vt tradunt Malcardus de probationibus, verb. cæcitas, conch. 278. num. 7. Farinacius de testibus, quest. 61. conch. 278. seqq. & Doctores ab iisdem citati. Nihilominus hæc communis sententia, seu regula limitatur, vt non procedat in his, quæ non visu percipiuntur, sed auditu; de quibus potest cæcus esse legitimus testis, potest testificari super verbis stipulationis, & contractus à contrahentibus prolatis; si modo vocem loquentis notam, & probe cognitam habet, vt Malcardus disp. conch. 178. num. 10. & 16. Menochius de arbitrar. casu 475. num. 16. & 22. Farinacius disp. quest. 61. num. 14. & quest. 69. num. 164.

RESOL. XCIV.

An sit validum matrimonium initum coram Parocho ad id non specialiter vocato, sed casualiter vocato?
Et in rebus huius Resolutionis adducitur praesentia verbum, & factum pro praesentia praedicta dicitur.
Ex part. 10. tr. 13. & Misc. Ref. 16.

§. 1. **N**egative respondet Leandrus de Sacram. 1. tom. 1. tract. 9. disp. 6. quest. 38. quia, vt Parochus dicatur praesens Matrimonio requiritur necessario, vt sit ad eum casum formaliter adhibitus, vocatus, & rogatus: Vnde si Parochus, casu adfuerit, etiam si coram illo contrahatur matrimonium, nullum erit, nisi forte Parochus transiente momentaneum prius contrahentes, se velle contrahere, quia tunc valebit gradum tunc Parocho sustinente, & vidente contrahere. Sic declaratum fuit non semel, ac iterum à Congregatione Cardinalium; quorum declarationes extant apud Farinacium. Prima, pag. 268. Secunda, pag. 273, quam etiam addocet Rebellius 1. part. in fine lib. 4. pag. mibi 394. Quæ sic se habet: Parochus ita praesens Matrimonio deus est, ut appareat à contrahentibus hac de causa adhiberi posse. Tertia pag. 276. Vnde, si quis transiente illic Parocho, ita aliter proferret verba contractus, vt adfueret Parochus, nihil ageret. Sic Basilius lib. 5. cap. 21. num. 4. dicens, post tot declarationes Cardinalium, amplius de hoc dubitare non licere. Hucusque Patet Leandrus, qui citat etiam Bonacinam; quibus ego addo Campanilem in Diuer. Jur. Can. Rubrica 1. §. 1. Vallensem in Decret. lib. 4. tit. 3. num. 8. Gonzalez in Regul. Cancell. glossa 48. a num. 3. Borrellum in Summa, decif. tom. 3. tit. 2. num. 366. & nouissime Amicum in Cur. Theol. tom. 9. disp. 7. scilicet 11. num. 102. & Petrum Marchant in Tribun. Sacram. tom. 3. part. 1. tract. 1. tit. 7. quest. 5. conch. 1.

2. Sed ego puto non esse descendendum ab immutata sententia, quam tenentur Layman, lib. 5. tract. 10. part. 2. cap. 5. num. 6. Sanchez, lib. 3. disp. 39. num. 11. Filliucius, tom. 1. tract. 10. cap. 6. num. 224. Gratianus in Addit. decif. 37. num. 8. & 9. in tom. 1. discept. Barbosa de Officio Parochi, cap. 21. num. 10. & plures alij, quos citat, & sequitur Bollius de Mat. cap. 3. §. B. num. 6. qui testatur ita fuisse decium in facti contingencia, nam cum Medionali in quadam Ecclesia Parochiali, Parochus, qui ex prohibitione sibi facta ab Ordinario, nolebat post factas decimationes assistere Matrimonio duarum personarum habiliu